

(projekt)

Ustawa z dnia _____ r.
o restrukturyzacji kredytów denominowanych i indeksowanych
do waluty innej niż waluta polska oraz o wprowadzeniu zakazu udzielania takich
kredytów

Zważywszy na to, że:

- banki na masową skalę udzielały kredytów powiązanych z kursem waluty obcej,
- kilkaset tysięcy polskich rodzin zaciągnęło wieloletnie zobowiązania, których wysokość jest powiązana z kursem waluty obcej,
- banki nie informowały w sposób właściwy kredytobiorców o nieograniczonym ryzyku kursowym, jakie ponoszą w związku z zaciągnięciem tych kredytów,
- banki zabezpieczyły się w pełni przed ryzykiem kursowym poprzez przerzucenie całości tego ryzyka na kredytobiorców,
- nie jest dopuszczalne w demokratycznym państwie prawnym wykorzystywanie pozycji gospodarczej przez banki kosztem kredytobiorców,
- konieczne jest ograniczenie ryzyka kursowego na jakie wystawionych jest kilkaset tysięcy polskich rodzin,
- właściwe jest rozłożenie ryzyka kursowego pomiędzy kredytobiorców i banki,
- konieczne jest zapobieżenie powtórzenia się podobnej sytuacji w przyszłości,

uchwala się następującą ustawę:

Ustawa z dnia _____ r.
o restrukturyzacji kredytów denominowanych i indeksowanych
do waluty innej niż waluta polska oraz o wprowadzeniu zakazu udzielania takich
kredytów

Art. 1

1. Ustawę stosuje się do kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty innej niż waluta polska udzielonych po 1 stycznia 2000 r., na okres dłuższy niż 60 miesięcy.
2. Ustawę stosuje się również wobec kredytów, które zostały już w całości spłacone lub zostały

wypowiedziane i rozliczone.

Art. 2

Ilekroć w ustawie mowa jest o:

- 1) kredytodawcy - oznacza to bank, oddział instytucji kredytowej, oddział banku zagranicznego lub innego przedsiębiorcę, który udzielił kredytu w zakresie swojej działalności gospodarczej a także ich następców prawnych;
- 2) kredycie denominowanym - oznacza to każdy kredyt lub pożyczkę określoną w walucie obcej, które zostały wypłacone w walucie polskiej, zwane dalej kredytem;
- 3) kredycie indeksowanym - oznacza to każdy kredyt lub pożyczkę określoną i wypłaconą w walucie polskiej, które są indeksowane lub waloryzowane kursem waluty obcej, zwane dalej kredytem;
- 4) kredytobiorcy – oznacza to kredytobiorcę, którym jest konsument w rozumieniu ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny, a także inną osobę fizyczną;
- 5) notyfikacja kredytu – oznacza pisemne zawiadomienie kredytodawcy przez kredytobiorcę o zamiarze dokonania restrukturyzacji kredytu;
- 6) dzień spłaty – należy rozumieć każdy dzień wpłynięcia należności na konto kredytodawcy;
- 7) stopa bazowa – wskaźnik procentowy w oparciu, o który banki określają własne stawki procentowe;
- 8) stopa referencyjna – rentowność bonów pieniężnych emitowanych przez NBP w trakcie podstawowych operacji otwartego rynku.

Art. 3

1. Zakazuje się wprowadzania na rynek polski kredytów i pożyczek, których rozliczenie oparte jest o walutę inną niż PLN.
2. W odniesieniu do kredytów już udzielonych, dokonuje się na wniosek kredytobiorcy, restrukturyzacji tych kredytów.
3. Restrukturyzacja kredytu polega na:
 - 1) Uznaniu za bezskuteczne od chwili zawarcia i usunięciu z treści umowy kredytowej postanowień, które wyrażają:
 - a) kwotę kredytu,
 - b) wysokość rat kredytu,
 - c) wysokość bieżącego zadłużenia z tytułu kredytu,

- d) kwotę należnych opłat i prowizji,
 - e) wysokość składek ubezpieczeniowych,
 - f) wysokość zadłużenia obliczaną w przypadku wypowiedzenia umowy kredytowej,
- w walucie innej niż waluta polska lub są indeksowane do waluty innej niż waluta polska.
- 2) Ustaleniu kwoty udzielonego kredytu w wysokości kwoty złotych polskich rzeczywiście wypłaconych.
 - 3) Ustaleniu oprocentowania kredytu na następujących zasadach:
 - a) oprocentowanie kredytu w każdym okresie odsetkowym wynosi sumę stopy bazowej i marży;
 - b) wysokość marży przyjmuje się w wysokości ustalonej w umowie kredytowej, jednak nie wyższej niż 4%;
 - c) stopa bazowa za każdy okres odsetkowy równa jest stopie referencyjnej Narodowego Banku Polskiego obowiązującej w pierwszym dniu danego okresu.
 - d) wartość oprocentowania składającego się ze stopy bazowej i stałej marży nie może przekroczyć 30% wysokości marży ustalonej w umowie kredytowej w całym okresie rozliczeniowym (przed i po restrukturyzacji).
 - 4) W przypadku opłat, prowizji, składek ubezpieczeniowych i innych kosztów, do których ponoszenia zobowiązany został kredytobiorca, jeżeli zostały wyrażone w walucie innej niż waluta polska lub ich wysokość jest indeksowana do waluty innej niż waluta polska, ustaleniu ich wysokości w złotych polskich, według kursu z dnia ich wpłaty do kredytodawcy.
2. Powyższe zasady stosuje się także do postanowień zawartych w aneksach, porozumieniach, regulaminach, ogólnych warunkach i innych dokumentach związanych z umową kredytu.

Art. 4

1. Dotychczas dokonane spłaty kredytu podlegają zaliczeniu na rzecz spłaty kredytu po restrukturyzacji.
2. Jeżeli kredytobiorca dokonywał spłat kredytu w walucie innej niż polska, zalicza się je na spłatę kredytu w złotych polskich po przeliczeniu według kursu zastosowanego przez bank z dnia dokonania spłaty. Jeżeli spłaty dokonano w CHF według ceny zakupu CHF według kursu z tego dnia zastosowanego do przeliczeń przez kredytodawcę.
3. Jeżeli suma dotychczas dokonanych spłat jest niższa niż suma spłat należnych po restrukturyzacji kredytu, różnica zwiększa wysokość zadłużenia kredytobiorcy. Jeżeli

suma dotychczas dokonanych spłat jest wyższa niż suma spłat należnych po restrukturyzacji kredytu, różnica zmniejsza wysokość zadłużenia kredytobiorcy. Wartość różnicy nie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych.

4. Jeżeli po restrukturyzacji rata kredytu miałaby być wyższa o co najmniej 10% od pierwszej raty spłaty kredytu, kredytobiorcy przysługuje prawo wydłużenia okresu spłaty kredytu o okres konieczny, aby rata kredytu nie była wyższa o więcej niż 10% od raty kredytu przed restrukturyzacją, jednak na okres nie dłuższy niż kolejne 10 lat.
5. Kredytodawca nie może żądać w związku z restrukturyzacją zmiany innych postanowień umowy kredytu, a w szczególności dotyczących:
 - a) ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia kredytu,
 - b) zapłaty prowizji lub opłaty,
 - c) podwyższenia marży,
 - d) zmiany terminu spłaty kredytu, z zastrzeżeniem ust. 4,
 - e) sprawdzania zdolności kredytowej kredytobiorcy przed lub na dzień dokonywania notyfikacji czy restrukturyzacji;
 - f) stosowania odsetek karnych.
6. Kredytodawca zwróci kredytobiorcy kwoty pobranych nieskutecznych ubezpieczeń.

Art. 5

1. Kredytobiorca notyfikuje kredytodawcy w formie pisemnej wolę dokonania restrukturyzacji kredytu.
2. Notyfikację kredytu można złożyć w terminie dwóch lat od dnia wejścia niniejszej ustawy w życie.
3. Jeżeli kredytobiorców jest więcej niż jeden, notyfikacji kredytu może dokonać każdy z nich.

Art. 6

1. Kredytodawca w terminie 30 dni od dnia notyfikacji kredytu przedstawia kredytobiorcy na piśmie informację o tym jak po restrukturyzacji kredytu kształtować się będzie: suma należnych spłat rat kredytu od dnia udzielenia kredytu do dnia notyfikacji, suma rat spłaconych przez kredytobiorcę, wysokość zadłużenia kredytobiorcy, oprocentowanie kredytu po restrukturyzacji oraz harmonogram spłat rat kredytu po restrukturyzacji na okres kolejnych 12 miesięcy. Obowiązek kredytodawcy uważa się za spełniony, jeżeli informacja

do sporządzenia, której wyżej zobowiązany jest kredytodawca:

- a) zostanie przesłana listem poleconym, lub
 - b) jeśli strony uzgodnią inny sposób komunikacji, informacja zostanie przesłana drogą e-mail lub zostanie pobrana bezpośrednio z danych systemu bankowego.
2. Jeżeli toczy się postępowanie egzekucyjne dotyczące roszczeń z umowy kredytu, który podlega notyfikacji, postępowanie egzekucyjne ulega zawieszeniu na wniosek kredytodawcy złożony bezzwłocznie po zgłoszeniu notyfikacji przez kredytobiorcę.
 3. Kredytobiorca w terminie 2 miesięcy od otrzymania informacji, o której mowa w ust. 1 może złożyć wniosek o restrukturyzację kredytu przez kredytodawcę.
 4. W przypadku kwestionowania poprawności informacji przedstawionej przez kredytodawcę kredytobiorca, a w przypadku wielu kredytobiorców każdy z nich, ma prawo w terminie miesiąca po otrzymaniu informacji, o której mowa w ust. 1, złożyć wniosek o ustalenie zasad restrukturyzacji kredytu w ramach mediacji do Rzecznika Finansowego. W przypadku nie dojścia stron do porozumienia, kredytobiorcom służy prawo do złożenia wniosku do Sądu o ustalenie zasad restrukturyzacji kredytu. Wstrzymanie egzekucji obowiązuje do czasu zakończenia postępowań.
 5. W przypadku bezskutecznego upływu terminów, o których mowa w ust. 3 i 4, ustaje okres zawieszenia postępowania egzekucyjnego.

Art. 7

1. Jeżeli restrukturyzacja kredytu dotyczy kredytu, który został w całości spłacony, kredytodawca przedstawia kredytobiorcy na piśmie informację o tym jak po restrukturyzacji kredytu kształtować się będzie: suma należnych spłat rat kredytu od dnia udzielenia kredytu do dnia złożenia wniosku, suma rat spłaconych przez kredytobiorcę oraz wynikające z tego saldo rozliczenia kredytu. Na wniosek kredytobiorcy, kredytodawca zwraca kredytobiorcy nadpłatę kredytu w terminie 30 dni.
2. Jeżeli restrukturyzacja kredytu dotyczy kredytu, który został wypowiedziany, kredytodawca w terminie 30 dni od otrzymania wniosku przedstawia kredytobiorcy na piśmie informację, o której mowa w art. 6 ust. 1, a także informację o zaległości w spłacie na dzień wypowiedzenia umowy kredytowej, na wniosek kredytobiorcy dokonuje się restrukturyzacji kredytu, a wypowiedzenie umowy kredytowej staje się bezskuteczne. W tych przypadkach na wniosek kredytobiorcy dokonuje się restrukturyzacji kredytu zwiększając kwotę zobowiązania o 1% wartości zaległości, zaliczając zwiększoną wartość zobowiązania do kapitału oraz przedstawia się nowy harmonogram spłaty.

3. Jeżeli kredytodawca spowodował powstanie u kredytobiorcy szkody, zobowiązany jest do jej naprawienia lub przywrócenia stanu z dnia zawarcia umowy kredytowej.
4. W przypadku, gdy przywrócenie stanu z dnia zawarcia umowy kredytowej nie jest możliwe z uwagi na słuszny interes osób trzecich, kredytobiorcy należy się odszkodowanie. O wysokości odszkodowania decyduje sąd. Odszkodowanie nie podlega opodatkowaniu podatkiem od dochodów osób fizycznych.
5. Art. 6 ust. 2 – 5 stosuje się odpowiednio.

Art. 8

1. W każdym przypadku, wszelkie wątpliwości dotyczące wzajemnych rozliczeń oraz warunków restrukturyzacji kredytu, kredytobiorca może poddać weryfikacji, ustaleniom i ocenie sądu powszechnego, składając odpowiedni wniosek.
2. Postępowanie toczy się w trybie postępowania nieprocesowego.
3. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, wnosi się do sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania któregośkolwiek z kredytobiorców lub siedziby kredytodawcy albo jego oddziału.
4. Opłata stała od wniosku wynosi 100 zł.
5. Sąd na posiedzeniu wydaje postanowienie w sprawie wniosku o restrukturyzację kredytu, orzekając o warunkach tej restrukturyzacji z uwzględnieniem warunków niniejszej Ustawy. Warunki restrukturyzacji nie mogą być gorsze niż podane w informacji przedstawionej przez kredytodawcę. W przypadku złożenia wniosku przez jednego ze współkredytobiorców, postanowienie sądu zastępuje zgodny wniosek wszystkich kredytobiorców.
6. Prawomocne zakończenie postępowania w sprawie ustalenia warunków restrukturyzacji przy braku zgody kredytobiorcy/ców na restrukturyzację kredytu kończy okres zawieszenia postępowania egzekucyjnego.

Art. 9

Restrukturyzacja kredytu stanowi podstawę do wykreślenia na wniosek kredytobiorcy dotychczasowej hipoteki zabezpieczającej spłatę kredytu. Sąd dokonuje jednocześnie wpisu hipoteki obciążającej tą samą nieruchomości w wysokości zadłużenia kredytobiorcy po restrukturyzacji, powiększonego o 20%. Kredytobiorca do wniosku załącza zgodę kredytodawcy lub postanowienie sądu, o którym mowa w art. 8 ust. 5.

Art. 10

Przepisy niniejszej ustawy nie stoją na przeszkodzie w stwierdzeniu bezskuteczności niektórych postanowień umowy kredytowej. W takim przypadku, sąd określa wysokość zobowiązań stron umowy biorąc pod uwagę pozostałe postanowienia umowy kredytowej, z możliwością stosowania zasad restrukturyzacji kredytu określonych w ustawie.

Art. 11

Naruszenie przez kredytodawcę obowiązków, o których mowa w niniejszej ustawie stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów w myśl ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

Art. 12

Jeżeli restrukturyzacja kredytu powoduje zmiany wyceny aktywów lub pasywów w rozumieniu ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, różnica jest uwzględniana w takim samym stopniu w wycenie aktywów lub pasywów w każdym roku, w którym kredyt pozostaje do spłaty.

Art. 13

W ustawie z dnia 29 sierpnia 2007 r. Prawo bankowe:

1) W art. 69 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„Art. 69 ust. 4. Zakazuje się udzielania konsumentowi kredytu denominowanego lub indeksowanego do waluty innej niż waluta polska”.

2) Dodaje się art. 76b w brzmieniu:

„Art. 76b. W przypadku, w którym kredyt został zabezpieczony hipoteką na nieruchomości, kredytobiorca będący konsumentem może zwolnić się z całości długu wynikającego z kredytu poprzez przeniesienie własności nieruchomości na rzecz kredytodawcy, a kredytodawca zobowiązany jest do nabycia własności. Koszty przeniesienia nieruchomości ponosi kredytodawca.”

3) Dodaje się art. 76c w brzmieniu:

„Art. 76c. Jeżeli nieruchomość obciążona jest więcej niż jedną hipoteką, zamiast przeniesienia własności sąd na wniosek kredytobiorcy dokonuje egzekucji z nieruchomości na podstawie przepisów Części Trzeciej. Tytułu II. Działu VI. Kodeksu postępowania cywilnego. Zwolnienie z długu następuje z dniem przysądzenia własności nabywcy.”

Art. 14

Tracą moc klauzule wykonalności nadane bankowym tytułom egzekucyjnym w zakresie wierzytelności wynikających z umów kredytów denominowanych lub indeksowanych.

Art. 15

W ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. kodeks cywilny w art. 385¹ dodaje się § 5 w brzmieniu: „§5. Postanowienie umowy nie wiąże konsumenta, jeżeli jest ono tożsame z postanowieniem umownym, które zostało uznane za niedozwolone w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, toczącym się przeciwko temu samemu kontrahentowi lub kontrahentowi o takim samym przedmiocie działalności.”

Art. 16

Ustawa wchodzi w życie w ciągu 1 miesiąca od dnia ogłoszenia, za wyjątkiem art. 11 – 15, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

W latach 2005 – 2008 banki masowo udzielały kredytów denominowanych lub indeksowanych do walut obcych, przede wszystkim do franka szwajcarskiego (CHF). Kredyty te, ze względu na niższe oprocentowanie, były znacznie atrakcyjniejsze oraz dostępnejsze dla szerszej grupy osób niż kredyty udzielane w walucie polskiej.

Kredyty denominowane to kredyty, które zostały udzielone w walucie obcej, aczkolwiek kredytobiorca otrzymywał kwotę w złotych polskich stanowiącą równowartość kwoty kredytu wyrażonej w walucie obcej. Również raty spłaty kredytu były wyrażane w walucie obcej, lecz kredytobiorca był zobowiązany do spłaty w złotych polskich.

Kredyty indeksowane to kredyty, które zostały udzielone w walucie polskiej, jednak wysokość zadłużenia oraz wynikające z niej bieżące spłaty rat kredytu były indeksowane (waloryzowane) do kursu waluty obcej, co oznaczało, że wartość zadłużenia i wysokość raty kredytu zmieniała się wraz ze zmianą kursu walut.

W 2008 r. wybuchł globalny kryzys finansowy, którego skala jest porównywalna z kryzysem z 1929 r. Banki centralne na całym świecie podjęły bezprecedensową akcję ratowania swoich instytucji finansowych przed bankructwem. Sektor bankowy został dokapitalizowany pieniędzmi podatników, a główne stopy procentowe obniżono do poziomów praktycznie

zerowych. Przez wiele lat po kryzysie banki centralne były zmuszone do wstrzykiwania płynności do sektora bankowego przez odkup aktywów (często toksycznych) w ramach operacji luzowania ilościowego (QE).

Wybuch kryzysu ujawnił przez kolejne lata patologiczne nadużywanie przez te instytucje statusu instytucji zaufania publicznego. Opinia publiczna uzyskała informację o takich kryminalnych praktykach takich: działanie zarządów na szkodę zarządzanej przez siebie instytucji, działanie na szkodę klientów nieprofesjonalnych (predatory lending, misselling). Wybrane banki dopuściły się manipulacji rynkowymi stopami procentowymi i spekulacji na masową skalę wiedząc, że w przypadku swojego bankructwa i tak zostaną uratowane przez podatników.

Główną przyczyną patologii w sektorze finansowym była jego deregulacja i poddanie go bodźcom wynikającym z doktryny wartości dla akcjonariusza. Zmiany te spowodowały modyfikację funkcji realizowanych przez sektor bankowy prowadząc do agresywnego przerzucania ryzyka finansowego na otoczenie w celu maksymalizacji zysku własnego.

Wybuch kryzysu doprowadził do wzrostu awersji do ryzyka i wyprzedaży przez globalnych inwestorów aktywów z krajów zaliczanych do emerging markets. Wskutek powyższego wyprzedawano gwałtownie polską walutę i obligacje. W efekcie tego zjawiska doszło w 2008 r. do gwałtownej deprecjacji kursu złotówki wobec innych walut.

Po roku 2008, kiedy kurs CHF znacząco wzrósł, okazało się, że kredyty denominowane oraz indeksowane stały się pułapką dla kredytobiorców. Ponieważ wysokość zadłużenia kredytobiorcy była odnoszona do równowartości waluty obcej, to rosła nie tylko bieżąca rata kredytu, ale również i wysokość zadłużenia. W przypadku standardowego kredytu, jeżeli kredytobiorca dokonuje regularnych spłat kredytu, kwota zadłużenia maleje. Tymczasem w przypadku kredytów denominowanych oraz indeksowanych, pomimo regularnej spłaty kredytu rosło zadłużenie kredytobiorców, osiągając obecnie poziom wyższy niż początkowo pożyczona kwota. Przykładowo, typowy kredytobiorca z 2008 r., który pożyczył kwotę 325 tys. zł (średnia wysokość kredytu udzielonego w tym roku), do dnia dzisiejszego spłacił już kwotę 140 tys. zł, a pomimo to, wysokość jego zadłużenia wynosi aktualnie 465 tys. zł, a więc o 140 tys. zł więcej, niż kwota początkowo pożyczona.

Oczywiście, wysokość zadłużenia wyrażona w walucie obcej a następnie przeliczana na złote polskie ma znaczenie wyłącznie w przypadku wypowiedzenia umowy kredytowej.

Nie można wykluczyć, że w przyszłości, po spadku kursu waluty obcej, wielkość zadłużenia odpowiednio się obniży. Jednak wielkość zadłużenia ma znaczenie dla wszystkich osób, których zadłużenie stało się wymagalne, skutkiem wypowiedzenia umowy kredytowej. Bank

będzie bowiem dochodził należności w wysokości po przeliczeniu na złotówki, a więc często znacznie wyższej niż kwota początkowo udzielonego kredytu i to pomimo wielu lat spłaty kredytu przez kredytobiorcę. Ponadto, wysokość zadłużenia ma znaczenie przy ewentualnej odsprzedaży nieruchomości obciążonej hipoteką: jeżeli wysokość zadłużenia jest wyższa od wartości nieruchomości, to nieruchomość nie znajdzie nabywcy skłonного zaryzykować transakcję.

Rozważając zgodność praktyki udzielania kredytów denominowanych oraz indeksowanych z prawem należy zwrócić uwagę na kilka zagadnień.

Po pierwsze, należy zauważyć, że klauzule indeksujące zobowiązania kredytobiorców zawarte w umowach kredytowych przygotowanych przez banki były sprzeczne z prawem, w tym zwłaszcza z przepisami dotyczącymi ochrony konsumenta. Sprzeczność z prawem polegała na tym, że kursem przyjmowanym do indeksacji kredytów był kurs dowolnie wyznaczany przez banki. Oznacza to, że bank może w dowolny sposób kształtować wysokość zobowiązań kredytobiorców. Fakt ten został wielokrotnie potwierdzony przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów przy abstrakcyjnej kontroli wzorców umów, jakimi posługiwały się banki (wyrokiem z 14.12.2010 r. za zakazaną zostały uznane klauzule stosowane przez bank Millennium, wyrokiem z 26.01.2011 klauzule stosowane przez mBank, wyrokiem z 27.08.2012 klauzule stosowane przez bank BPH). Niestety, orzeczenie Sadu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nie mają bezpośredniego wpływu na skuteczność zakazanych klauzul zawartych w konkretnych umowach prawnych, a więc ta droga wyeliminowania naruszających prawo postanowień umownych okazała się nieskuteczna.

Na gruncie ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, praktykę rynkową uznaje się za zaniechanie wprowadzające w błąd, jeżeli pomija istotne informacje potrzebne przeciętnemu konsumentowi do podjęcia decyzji dotyczącej umowy i tym samym powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął. Ustawa wprowadza zakaz stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych. W przypadku kredytów denominowanych lub indeksowanych do walut obcych mieliśmy do czynienia właśnie z pominięciem istotnych informacji, które wprowadziły konsumentów w błąd, a dotyczących możliwej amplitudy zmian kursu i ich wpływu na wysokość zadłużenia klienta oraz związanych z tym konsekwencji. Rzetelnie postępujący bank powinien: 1) jasno poinformować o tym, że kurs walutowy może wzrosnąć o 50 lub 100%, 2) przeprowadzić badanie zdolności kredytowej klienta w takim przypadku, 3) zbadać zabezpieczenie kredytu w przypadku wzrostu kursu walutowego, 4) poinformować kredytobiorcę o konsekwencjach wzrostu zadłużenia z tytułu zmian kursu walutowego, zwłaszcza w przypadku wypowiedzenia

umowy kredytowej, oraz 5) dokonać i przekazać symulację spłaty rat kredytowych przy różnych wariantach zmian kursu walutowego. Banki jednak przekazywały tylko ogólną informację o tym, że kursy walutowe mogą się zmieniać, co było informacją oczywistą, podczas gdy rozważeniu powinna podlegać wielkość zmiany kursu i jej wpływ na pozycję finansową kredytobiorcy.

Obowiązek przedstawiania kredytobiorcom odpowiednich ostrzeżeń zawarty był w rekomendacji S ówczesnej Komisji Nadzoru Bankowego wydanej w 2006 r. na podstawie art. 137 pkt 5 Prawa bankowego. Punkt 5.1.7 stwierdzał: „Rekomenduje się, aby bank przedstawiając klientowi ofertę kredytu, pożyczki lub innego produktu, w walucie obcej lub indeksowanego do waluty obcej informował klienta o kosztach obsługi ekspozycji kredytowej w wypadku niekorzystnej dla klienta zmiany kursu walutowego. Informacje takie mogą być przekazane na przykład w postaci symulacji wysokości rat kredytu. Informacje przekazywane klientowi powinny w szczególności zawierać:

- Koszty obsługi ekspozycji kredytowej przy aktualnym poziomie kursu złotego do waluty ekspozycji kredytowej, bez zmian poziomu stóp procentowych.
- Koszty obsługi ekspozycji kredytowej, przy założeniu, że stopa procentowa dla waluty ekspozycji kredytowej jest równa stopie procentowej dla złotego,
- Koszty obsługi ekspozycji kredytowej przy deprecjacji kursu złotego do waluty ekspozycji kredytowej w skali odpowiadającej różnicy między maksymalnym i minimalnym kursem złotego do waluty ekspozycji kredytowej w ciągu ostatnich 12 miesięcy, bez zmian poziomu stóp procentowych.”

Oznacza to, że nadzór bankowy, składający się z ekspertów rynku finansowego zakładał, że maksymalne wahania kursu walutowego jakie należy dopuścić w symulacji wynosiły 20%. Tym bardziej nie można więc zakładać, aby przeciętny konsument zakładał możliwość długotrwałego odchylenia kursu rzędu 50 czy 100% z jakim mamy obecnie do czynienia. Niezależnie od tego, należy zauważyć, że banki nie przestrzegały powyższych zaleceń nadzoru i brak jest w umowach kredytowych lub innych dokumentach symulacji, jak może zmienić się rata kredytu oraz wysokość zadłużenia kredytobiorcy wraz ze zmianami kursu waluty obcej.

Na fakt nieodpowiedzialnego zachowania banków w tym zakresie wskazuje też Unia Europejska. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z dnia 4 lutego 2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi stwierdza w pkt 4 preambuły:

“Wskazano szereg problemów występujących na rynkach kredytu hipotecznego w Unii, związanych z nieodpowiedzialnym udzielaniem i zaciąganiem kredytów, oraz potencjalne

możliwości występowania nieodpowiedzialnego zachowania uczestników rynku, w tym pośredników kredytowych i instytucji niekredytowych. **Niektóre problemy dotyczyły kredytów denominowanych w walucie obcej, które konsumenci zaciągnęli w danej walucie, aby skorzystać z oferowanej stopy oprocentowania, nie posiadając jednak odpowiednich informacji na temat związanego z tym ryzyka kursowego lub nie rozumiejąc dostatecznie takiego ryzyka.** Problemy te wynikają z niedoskonałości rynku i nieprawidłowości regulacyjnych, a także z innych czynników, takich jak ogólny klimat gospodarczy i niski poziom wiedzy finansowej”.

Zmieniające się okoliczności nie pozostają bez znaczenia prawnego. Art. 357¹ Kodeksu cywilnego, wprowadzony w roku 1990, zwany dużą klauzulą rebus sic stantibus, pozwala wziąć pod uwagę nadzwyczajne okoliczności, które powodują że wypełnienie zobowiązania w dotychczasowej treści wiązałoby się ze znaczną szkodą dla jednej ze stron. Klauzula ta stanowi wyłom w zasadzie, że umów należy dotrzymywać bez względu na zmianę okoliczności. Odstępstwo uzasadnione jest tym, że po nieprzewidywalnej zmianie stosunków, nie można nakładać na strony obowiązków, które byłyby rażąco niesprawiedliwe i których nigdy by nie zaakceptowały, gdyby zdawały sobie sprawę, w jaki sposób potoczą się okoliczności zewnętrzne, na które nie miały żadnego wpływu. W przypadku kredytów denominowanych lub indeksowanych do walut obcych, w tym zwłaszcza franka szwajcarskiego wszystkie warunki ustawowe dla zastosowania tego przepisu zostały spełnione. Po pierwsze, zmiana kursu o ponad 50% była zmianą nadzwyczajną, zmianą która normalnie się nie zdarzała na rynku walutowym. Po drugie, zmiana kursu spowodowała, że zadłużenie z tytułu kredytu wzrosło na tyle, że często znacznie przewyższa wartość kredytu z dnia udzielenia i grozi doprowadzeniem do upadłości tysięcy konsumentów. I wreszcie, po trzecie, strony nie przewidywały wahań kursowych w aż takiej wysokości przy zawieraniu umowy, a w każdym razie nie przewidywali tego kredytobiorcy, a bank – podmiot profesjonalny – nie informował ich w sposób odpowiedni o występującym ryzyku.

Ponadto, systemowego rozwiązania wymaga kwestia ryzyka kursowego na jakie zostali wystawieni kredytobiorcy. O ile banki poprzez liczne działania zabezpieczyły się w pełni przed ryzykiem kursowym i – zgodnie z ich twierdzeniami – nie zarabiają na wzroście kursu walut obcych, to jednak osiągnęły to poprzez przerzucenie całości tego ryzyka na swoich klientów. Tymczasem przeciętny konsument nie posiada wystarczającej wiedzy ekonomicznej, aby być w stanie oszacować ryzyko kursowe i wpływ wahań kursowych na saldo zadłużenia z tytułu kredytu.

Jednocześnie, należy zauważyć, że zważywszy na skalę problemu doprowadzenie umów

kredytów indeksowanych do waluty obcej do stanu zgodności z prawem poprzez wyroki sądowe w indywidualnych sprawach jest utrudnione. Ponad 500 tys. rodzin zawarło bowiem umowy kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty obcej. Jak do tej pory banki, pomimo tego, że wszystkie klauzule indeksacyjne, które były przedmiotem rozważań Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zostały uznane za sprzeczne z prawem, nie zrezygnowały z ich stosowania w wykonywanych już umowach. Wytoczenie przez każdego kredytobiorcę sprawy sądowej wiąże się zaś z koniecznością poniesienia opłat sądowych oraz kosztów pomocy profesjonalnych pełnomocników, co stanowi barierę dla wielu osób, które często – właśnie ze względu na rosnące obciążenie kredytem – są w trudnej sytuacji finansowej. Dlatego konieczne są rozwiązania systemowe, które przywrócą stan zgodności z prawem w odniesieniu do wielu set tysięcy umów kredytowych, które na często kilkadziesiąt lat określają zobowiązania setek tysięcy polskich rodzin.

Jednocześnie, wprowadzając rozwiązania systemowe, należy zwrócić uwagę na to, że przewidziane prawem cywilnym oraz dyrektywą Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. skutki prawne uznania określonych postanowień umownych za bezskuteczne powoduje, że skutkiem uznania klauzul indeksacyjnych za bezskuteczne jest takie ukształtowanie umowy kredytu, że kredyt jest wyrażony wyłącznie w walucie polskiej, jednak jego oprocentowanie pozostaje na poziomie właściwym dla waluty obcej.

Rozwiązanie takie jest trudne do zaakceptowania dla ustawodawcy wprowadzającego uregulowania systemowe, który musi brać pod uwagę nie tylko interes poszczególnego konsumenta, lecz również bezpieczeństwo całego systemu finansowego oraz zasady słuszności względem innych kredytobiorców. Uznanie klauzul indeksacyjnych z mocy prawa za nieważne lub bezskuteczne i pozostawienie w mocy innych zapisów umownych powoduje, że kredyt indeksowany staje się kredytem wyrażonym w złotych polskich, ale z oprocentowaniem właściwym dla waluty obcej, które na ogół będzie znacząco niższe. Rozwiązanie takie po pierwsze generowało by ogromne straty banków, które uzyskiwałyby swoje wynagrodzenie za udzielony kredyt w wysokości znacznie niższej niż rynkowe, a także niższe niż koszt pozyskania kapitału, a prowadziłyby do niezasadnego uprzywilejowania kredytobiorców, którzy uzyskaliby kredyt oprocentowany znacząco poniżej stop rynkowych. Po drugie, wprowadzałyby nierówność pomiędzy kredytobiorcami, którzy otrzymali kredyt w złotych, oprocentowany według stopy właściwej dla waluty polskiej a tymi którzy skorzystali z oferty kredytu indeksowanego, a obecnie mają również kredyt wyrażony w złotych, ale oprocentowany znacząco niżej. Dodatkowo, powyższy korzystny skutek nie dotyczyłby kredytobiorców kredytów denominowanych, których zobowiązania dalej pozostawałyby

wyrażone w walucie obcej.

Z powyższych powodów, ustawodawca usuwając niedozwolone postanowienia umowne z umów kredytowych powinien dążyć do słusznego rozłożenia korzyści i ciężarów z tego wynikających. Dlatego, niniejsza ustawa wprowadza możliwość restrukturyzacji kredytu denominowanego lub indeksowanego poprzez jego zamianę na kredyt w złotych polskich ze skutkiem na dzień udzielenia kredytu i z jednoczesną zmianą oprocentowania kredytu na oprocentowanie właściwe dla kredytu w złotych polskich. W ten sposób eliminowane jest ryzyko kursowe z umów kredytowych, a jednocześnie zachowana jest konstytucyjna zasada równości, w tym przypadku znajdująca swój wyraz w identycznym traktowaniu kredytobiorców, którzy posiadają kredyt złotówkowy.

Jest przy tym oczywiste, że ingerencja w stosunki umowne jest zdarzeniem nadzwyczajnym i wymagającym szczególnego uzasadnienia. Jest to bowiem przykład działania prawa wstecz. Zasada nie działania prawa wstecz jest zasadą, która co prawda nie jest wprost wyrażona w Konstytucji, jednak stanowi zdaniem Trybunału Konstytucyjnego „podstawę porządku prawnego” (patrz wyrok z 17 grudnia 1997 r., K. 22/96, OTK ZU Nr 5-6/1997, poz. 71, s. 506). To właśnie z zasad państwa prawnego wynika zasada *lex retro non agit* oraz zasada ochrony praw słuszenie nabytych, które mają charakter zasad przedmiotowych, wyznaczających granice ingerencji władzy publicznej w sferę praw podmiotowych.

Należy jednak zwrócić uwagę na to, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego odstępstwo od zasady niedziałania prawa wstecz jest dopuszczalne: „w wyjątkowych okolicznościach dopuszczalne jest nawet wprowadzenie pewnych odstępstw od zasady *lex retro non agit*, jeżeli przemawia za tym konieczność realizacji innej zasady konstytucyjnej, a jednocześnie realizacja tej zasady nie jest możliwa bez wstecznego działania prawa. Dopuszczalność odstępstw od wymienionych zasad konstytucyjnych zależy od wagi wartości konstytucyjnych, które badana regulacja prawna ma chronić (wyrok z 7 lutego 2001 r., sygn. K. 27/00, OTK ZU Nr 2/2001, poz. 29, s. 164).

W przedmiotowej sytuacji, odstępstwo od zasady praw nabytych związane jest z koniecznością ochrony praw majątkowych konsumentów, którzy na masową skalę padli ofiarą sprzedaży im nieuczciwego produktu finansowego, który spowodował że znaleźli się w pułapce zadłużenia, wystawieni na ryzyko finansowe, z którego rozmiarów nigdy nie zdawali sobie sprawy, mając jednocześnie zaufanie do działań banków, profesjonalistów w tym zakresie, które – jak już wcześniej było wspomniane – nie tylko że nie informowały w sposób wyczerpujący konsumentów o ryzyku, ale również same w pełni zabezpieczyły się przed takim ryzykiem, w pełni przerzucając je na konsumentów. Działanie takie nie może korzystać z ochrony i nie

można go również nazwać słusznym nabyciem praw. Ochrona konsumenta jest wartością konstytucyjną (art. 76 Konstytucji), jak również jedną z podstawowych zasad Unii Europejskiej (art. 169 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej). Dlatego ustawodawca, realizując konstytucyjną zasadę ochrony konsumenta ma prawo do ingerencji w stosunki umowne, jeżeli ich powstanie wzięło się nadużycia zaufania i wykorzystania niewiedzy konsumentów. Dodatkowo, naruszenie interesów przedsiębiorców, ingerencja wsteczna w stosunku umowne, jest dokonywana za wynagrodzeniem. Wynagrodzeniem tym jest ustalenie zasad korzystania z kapitału banku na poziomie adekwatnym do kredytu udzielonego w PLN. Oznacza to, że ustawodawca nie dopuszcza do pokrzywdzenia jednej ze stron stosunku umownego, lecz przeciwnie, wyrównuje zaburzoną równowagę w sposób systemowy, wprowadzając zasadę uczciwych rozliczeń, jaka od początku powinna w tych stosunkach obowiązywać. Fakt, że banki w myśl niniejszej ustawy, po restrukturyzacji kredytu uzyskają za udostępnione przez siebie środki wynagrodzenie w wysokości takiej jak za udzielane przez siebie kredyty udzielane w walucie polskiej, gwarantuje, że banki będą miały zapewniony poziom zysków na uczciwym poziomie. Należy też zwrócić uwagę, że ingerencja władcza ustawodawcy w stosunki umowne w związku z wieloletnimi zobowiązaniami kredytowymi i zmianami na rynku finansowym nie jest niczym nowym. Należy tu bowiem przywołać choćby tzw. dekret dolarowy, to jest Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 czerwca 1934 r. o wierzytelnościach w walutach zagranicznych, czy też ustawa z dnia 28 grudnia 1989 r. o uporządkowaniu stosunków kredytowych (Dz. U. Nr 74, poz. 440 i z 1992 r. Nr 21, poz. 85). Ta ostatnia ustawa, która zniosła w trwających umowach kredytowych oprocentowanie stałe i preferencyjne i wprowadziło w to miejsce (znacznie wyższe) oprocentowanie zmienne co było działaniem na korzyść banków, spotkała się z pozytywną oceną Trybunału Konstytucyjnego w orzeczeniu z dnia 15 grudnia 1992 r. (K 6/92).

Art. 1. Zakres ustawy

Ustawa ma zastosowanie do kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty innej niż waluta polska zawartych po 1 stycznia 2000 r., o ile okres na który udzielono kredytu przekracza 60 miesięcy (art. 1 ust. 1 projektu). Oznacza to, że ustawa obejmuje kredyty długoterminowe, z reguły kredyty hipoteczne, natomiast nie obejmuje kredytów krótko i średnioterminowych. Uzasadnieniem jest fakt, że ryzyko kursowe ma ograniczone znaczenie przy kredytach zawieranych na krótszy okres, natomiast ma kolosalne znaczenie przy kredytach zawieranych na długi okres czasu.

Zgodnie a art. 1 ust. 2 ustawa ma zastosowanie również wobec umów kredytowych, które

zostały już w całości wykonane lub zostały wypowiedziane. Ma to związek z faktem, że sprzeczność z prawem postanowień indeksujących kredytu oznaczała, że nie były one skuteczne wobec konsumentów od początku, a więc od dnia zawarcia umowy. Oznacza to, że należy dokonać ponownego rozliczenia również i tych umów kredytowych, które nie są już obecnie wykonywane.

Art. 2. Słowniczek

Art. 2 wprowadza definicję niektórych pojęć stosowanych w ustawie, których zakres mógłby budzić wątpliwości, tak jak pojęcia kredytu denominowanego oraz indeksowanego, które zostały wprowadzone do ustawy – prawo bankowe bez ich legalnej definicji.

Zgodnie z tym artykułem, przez kredyt denominowany uznaje się taki kredyt, który co prawda określony został w walucie obcej ale został wypłacony i miał być spłacany w walucie polskiej. Kredyt indeksowany to kredyt, którego wysokość została określona w walucie polskiej i w walucie polskiej miał być spłacany, jednak wielkość zadłużenia i należnej raty kredytu jest indeksowana (waloryzowana) kursem waluty obcej.

Zgodnie z pkt. 3 ustawa ma zastosowanie nie tylko wobec konsumentów w rozumieniu Kodeksu cywilnego, ale także i wobec innych osób fizycznych. Ustawa rozszerza więc zakres ochrony prawnej także na osoby fizyczne, które zawarły długoterminową umowę kredytową w związku z prowadzoną przez siebie działalnością gospodarczą, co w praktyce oznaczać będzie zakup nieruchomości na cele prowadzonej przez siebie działalności. Prawo nie może zakładać, że każda osoba prowadząca samodzielną działalność gospodarczą jest osobą w pełni świadomą ryzyka związanego ze zmiennością kursów walut. Samodzielną działalność gospodarczą prowadzą na ogół osoby, których znajomość rynków finansowych nie jest większa od znajomości przeciętnego konsumenta. Ponadto, nie widać powodów, aby prawo chroniło podmioty stosujące nieuczciwe warunki umowne. Rozszerzenie zakresu ochrony prawnej na inne osoby niż konsumenci jest zgodne z art. 8 Dyrektywy 93/13, która dopuszcza zwiększenie zakresu ochrony, w tym objęcie nim szerszej niż minimalna grupy osób.

Art. 3. Zasady restrukturyzacji kredytu

Podstawową zasadą restrukturyzacji jest przekształcenie kredytu z kredytu powiązanego z kursem waluty obcej w kredyt złotówkowy. Ustawa *expressis verbis* stwierdza to, co zostało już wielokrotnie stwierdzone orzeczeniami sądowymi i co wynika z prawa ochrony konsumenta, a więc to, że niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie, które umożliwia przedsiębiorcy dowolne określanie wysokości zobowiązań konsumenta.

Dlatego za bezskuteczne wobec kredytobiorcy uznaje się wszystkie postanowienia umowne, zawarte zarówno w umowie kredytowej lub sporządzanych do niej aneksach, które wyrażają:

- kwotę kredytu,
 - wysokość rat odsetkowych, kapitałowych lub kapitałowo-odsetkowych,
 - kwotę należnych opłat i prowizji,
 - składek ubezpieczeniowych,
 - wysokość zadłużenia obliczaną w przypadku wypowiedzenia umowy kredytowej,
- w walucie innej niż polska lub są indeksowane do waluty innej niż waluta polska.

Dla przeliczenia zawartych w umowach kredytowych wartości na złote polskie ustawa nakazuje stosować kursy z dnia dokonywania wpłaty obowiązujące w dniu dokonania tej wpłaty i stosowane w danym banku. W ten sposób, wszystkie parametry kredytu zostaną wyrażone wyłącznie w walucie polskiej i zostanie usunięte z umów kredytowych ryzyko kursowe, na jakie aktualnie wystawiony jest kredytobiorca.

Jednocześnie nie może utrzymać się ustalone w umowie oprocentowanie kredytu, gdyż wysokość tego oprocentowania była dostosowana do waluty, w której kredyt był denominowany lub indeksowany.

Dlatego ustawa wprowadza w to miejsce odniesienie do stóp procentowych właściwych dla polskich złotych.

Oprocentowanie kredytu będzie wyznaczone poprzez odniesienie się do stopy bazowej, którą jest stopa referencyjna Narodowego Banku Polskiego, powiększone o marżę banku. Oprocentowanie jest zmienne i ustalane jest dla każdego okresu odsetkowego. Niektóre banki nie opierały oprocentowania na stawkach rynkowych, powiększonych o marżę, lecz zastrzegały sobie prawo do dowolnego wyznaczania oprocentowania, bez precyzowania marży banku. W takim przypadku, ustawa nakazuje przyjąć 0% marżę banku. Stopa referencyjna NBP została przyjęta jako punkt odniesienia, gdyż jej wysokość kształtuje stopy rynkowe w Polsce, a z kolei odnośnienie się w ustawie do stawek oprocentowania wyznaczanych przez banki, w rodzaju wskaźnika WIBOR, przy ujawnionych właśnie przypadkach manipulowania tego typu wskaźnikami przez duże banki na rynku w Londynie byłoby nierozsądne. Wprowadza się jednocześnie dla bezpieczeństwa stosowania stawki referencyjnej jako wskaźnika zmiennego w czasie ograniczenie nadmiernego oprocentowania kredytu.

Art. 4. Zasady rozliczenia kredytu

Restrukturyzacja kredytu dokonywana jest z mocą wsteczną, od dnia udzielenia kredytu. Oznacza to, że bank musi dokonać przeliczenia kredytu, obliczając jak kształtowałyby się

należne spłaty raty kredytu, gdyby został on od początku udzielony w złotych polskich, przy oprocentowaniu jak wskazano w art. 3 (a więc opartym o stopę referencyjną NBP powiększoną o marżę), przy zachowaniu pozostałych warunków kredytu nie zmienionych, a więc przy takim samym okresie kredytowania, karencji w spłacie kapitału i innych warunkach umownych.

Dotychczasowe spłaty kredytu podlegają oczywiście zaliczeniu na poczet spłat należnych, z tym, że spłaty dokonywane w walutach obcych przelicza się wg kursu z dnia dokonania spłaty raty kredytowej wg kursu stosowanego przez bank. Inne przeliczenia powodują straty po stronie kredytobiorcy i nieuzasadnione zyski po stronie banku.

Jeżeli suma dotychczas dokonanych spłat jest niższa niż suma spłat należnych po restrukturyzacji kredytu, różnica zwiększa wysokość zadłużenia kredytobiorcy. Jeżeli suma dotychczas dokonanych spłat jest wyższa niż suma spłat należnych po restrukturyzacji kredytu, różnica zmniejsza wysokość zadłużenia kredytobiorcy.

Ponieważ wzrost kursu walut obcych, a zwłaszcza CHF, mógł doprowadzić do znaczącego wzrostu kursu raty kredytowej, należy wprowadzić możliwość wydłużenia okresu kredytowania. Jeżeli po restrukturyzacji, rata kredytu miałaby być wyższa o co najmniej 10% od pierwszej raty spłaty kredytu, kredytobiorcy przysługuje prawo wydłużenia okresu spłaty kredytu o okres konieczny, aby rata kredytu nie była więcej niż 10% wyższa od raty kredytu przed restrukturyzacją, jednak nie dłużej niż o okres kolejnych 10 lat.

Art. 5. Procedura restrukturyzacji

Ponieważ celem ustawy jest ochrona praw konsumenta, restrukturyzacja kredytu dokonywana jest wyłącznie na wniosek kredytobiorcy, zwany w ustawie notyfikacją.

Jednocześnie, ze względu na to, że stan niepewności po stronie banków co do zasad mających zastosowanie do udzielonych kredytów nie powinien trwać zbyt długo, ustawa określa dwuletni termin na złożenie notyfikacji kredytu.

Art. 6 Informacja

Po złożeniu notyfikacji kredytu, bank przygotowuje pisemną informację, w której informuje kredytobiorcę, w jaki sposób restrukturyzacja wpłynie na wielkość jego kredytu. W szczególności bank musi podać:

- a) sumę należnych spłat rat kredytu od dnia udzielenia kredytu do dnia złożenia wniosku,
- b) sumę rat już spłaconych przez kredytobiorcę,
- c) aktualną wysokość zadłużenia kredytobiorcy,

- d) oprocentowanie kredytu po restrukturyzacji
- e) oraz harmonogram spłat rat kredytu po restrukturyzacji na okres kolejnych 12 miesięcy.

Bank dokonuje restrukturyzacji kredytu, jeżeli kredytobiorca po zapoznaniu się z informacją, jak będzie wyglądało obciążenie kredytem po jego restrukturyzacji, w terminie 2 miesięcy, zażąda restrukturyzacji kredytu.

Jednocześnie, ponieważ notyfikacja kredytu wprowadza stan niepewności co do wielkości zobowiązań kredytobiorcy, które będą inne po ewentualnej restrukturyzacji, ustawa nakazuje zawieszenie wymagalności rat kredytu do czasu decyzji w sprawie restrukturyzacji, co powinno zasadniczo nastąpić w ciągu 2 miesięcy od otrzymania informacji przez kredytobiorcę. Jeżeli kredyt poddany notyfikacji został wypowiedziany i toczy się postępowanie egzekucyjne, postępowanie to z tych samych powodów ulega zawieszeniu.

Jednocześnie, w przypadku sporów co do prawidłowości wyliczenia, kredytobiorcy przysługuje prawo złożenia wniosku do sądu o ustalenie zasad restrukturyzacji kredytu w trybie postępowania nieprocesowego. Kredytobiorca może również zwrócić się do sądu o wydarzenia orzeczenia zastępującego zgodny wniosek kredytobiorców, jeżeli kredytobiorcy nie mogą się porozumieć lub nie można ze wszystkimi się skontaktować, na przykład ze względu na emigrację.

Art. 7. Kredyty spłacone lub wypowiedziane

Zważywszy na to, że kredyty denominowane oraz indeksowane były udzielane głównie w latach 2005-2008, część z nich została już spłacona w całości, a część umów została wypowiedziana, a należności z tego tytułu były lub są przedmiotem egzekucji.

Takie przypadki wymagają szczególnej regulacji.

Jeżeli restrukturyzacja dotyczy kredytu, który został w całości spłacony, bank przedstawia kredytobiorcy na piśmie informację o tym jak po restrukturyzacji kredytu kształtować się będzie: sumę należnych spłat rat kredytu od dnia udzielenia kredytu do dnia złożenia wniosku, suma rat spłaconych przez kredytobiorcę oraz wynikające z tego saldo rozliczenia kredytu. Jeżeli rozliczenie wskazuje na to, że kredytobiorca spłacił bankowi więcej niż byłoby należne po restrukturyzacji, nadpłata jest na jego wniosek zwracana w terminie 30 dni. Jeżeli po restrukturyzacji, to bank miałby mieć roszczenie wobec kredytobiorcy (co jest przypadkiem teoretycznie możliwym), jest oczywiste, że kredytobiorca nie dokona takiej restrukturyzacji.

Jeżeli restrukturyzacja dotyczy kredytu, który został wypowiedziany, bank jest zobowiązany nie tylko przedstawić standardową informację, ale również sprawdzić czy po restrukturyzacji

kredytu wypowiedzenie było zasadne, a więc czy na dzień wypowiedzenia kredytu, kredytobiorca rzeczywiście zalegał ze spłatami.

Jeżeli okaże się, że kredytobiorca nie zalegał ze spłatami, wypowiedzenie uznaje się za bezskuteczne, a umowa kredytowa trwa dalej.

Jeżeli kredyt był skutecznie wypowiedziany, kredytobiorca może dokonać jego restrukturyzacji, co prowadzić będzie do zmniejszenia wysokości zadłużenia. Nowa wysokość zadłużenia będzie z kolei wywierać wpływ na prowadzone czynności egzekucyjne lub będzie prowadzić do wznowienia postępowania i nowego określenia wzajemnych zobowiązań stron.

Art. 8. Postępowanie sądowe

Jak wspomniano wyżej, kredytobiorca ma prawo zażądania od sądu określenia zasad restrukturyzacji kredytu jeżeli nie zgadza się z wyliczeniem przedstawionym przez bank. Postępowanie toczy się w trybie nieprocesowym w sądzie właściwym dla banku lub miejsca zamieszkania kredytobiorcy, wedle wyboru wnoszącego wniosek. Opłata od wniosku jest stała i wynosi 100 zł. Postanowienie sądu zawiera informacje konieczne dla ustalenia zasad restrukturyzacji kredytu i zastępuje wniosek kredytobiorcy. Jednocześnie, jeżeli okaże się, że bank przedstawił nierzetelne informacje, sąd obciąży go kosztami postępowania w sprawie.

Art. 9. Dostosowanie hipotek

Restrukturyzacja kredytu prowadzi do zmiany wielkości aktualnego zobowiązania kredytobiorcy, które obecnie denominowane lub indeksowane jest najczęściej kursem franka szwajcarskiego a przez to bardzo wysokie. Po restrukturyzacji, kredyt staje się kredytem złotówkowym, a wysokość zadłużenia znacznie spada. Dodatkowo, należy mieć na uwadze, że kredytobiorcy spłacili już 1/3 lub 1/4 początkowego zadłużenia. Z tego względu, stosowne jest dokonanie odpowiednich zmian w księgach wieczystych, tak aby ustanowione hipoteki na rzecz banku odzwierciedlały aktualny poziom zadłużenia. Dlatego ustawa wprowadza podstawę do wykreślenia dotychczasowych hipotek i wpisania nowej, w wysokości aktualnego zadłużenia kredytobiorcy powiększonego o 20%, co zabezpiecza roszczenia banku w zakresie odsetek i innych kosztów.

Art. 10. Postanowienia niedozwolone

Jak wspomniano wyżej, ustawa zarządza skutkom posługiwania się przez banki niedozwolonymi postanowieniami umownymi, co było wielokrotnie stwierdzone przez sądy. Jednak ustawa w żaden sposób nie ogranicza dotychczas istniejących możliwości uznania, że w danej umowie

kredytowej zawarte są zakazane postanowienia. Chodzi to zresztą nie tylko o postanowienia indeksacyjne, ale również i inne, często występujące w umowach kredytowych jak dotyczące na przykład ubezpieczenia niskiego wkładu własnego czy dowolnej zmiany oprocentowania. Sądy, oceniając skutki stosowania przez przedsiębiorców postanowień niedozwolonych, nie stosują szczególnych zasad restrukturyzacji kredytu, które są rozwiązaniem systemowym i nie opierającym się na tym czy w danej umowie postanowienia niedozwolone występowały czy też nie.

Jednak ustawa w art. 14 wprowadza liczne ułatwienia dla kredytobiorców w dochodzeniu swoich roszczeń przed sądem.

Dla uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych ustawa stwierdza, że sąd uznając bezskuteczność niektórych postanowień umowy kredytowej i określając wysokość zobowiązań stron, nie stosuje zasad restrukturyzacji kredytu określonych w tej ustawie, gdyż zasady restrukturyzacji kredytu zostały wprowadzone jako przepisy szczególne stosowane zamiast drogi sądowej i nie mają one na celu zastępować ogólnych zasad skutków uznania postanowień umownych za bezskuteczne, określonych w art. 385¹ i następnego kodeksu cywilnego.

Art. 11. Sankcja administracyjna

Naruszenie przez bank obowiązku, o którym mowa w art. 4 ust. 1 stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumenta w myśl ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, co z kolei uzasadnia zastosowanie sankcji określonych w tej ustawie, włącznie z wymierzeniem kary pieniężnej określonej w art. 106 tej ustawy.

Art. 12. Rozliczenie wyceny aktywów lub pasywów

Restrukturyzacja kredytu może spowodować gwałtowną zmianę w wycenie aktywów lub pasywów, zarówno po stronie banków jak i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Z tego powodu, ustawa nakazuje rozliczyć ewentualne różnice w sposób równy w każdym roku po restrukturyzacji w ciągu całego okresu kredytu.

Art. 13. Zwolnienie się z długu przez przeniesienie nieruchomości

Na szeregu rynków finansowych, w tym zwłaszcza w USA, doszło do niebezpiecznej dla bezpieczeństwa depozytów praktyki udzielania kredytów na 100% czy nawet więcej wartości nieruchomości będącej zabezpieczeniem kredytu. Takie praktyki stosowano również w Polsce. W ten sposób, kredytobiorca jest w pułapce: nieruchomości nie może sprzedać, gdyż roszczenia banku przekraczają jej wartość, a jednocześnie nie ma możliwości uwolnienia się od długu w

inny sposób niż ogłoszenie upadłości (w tym konsumenckiej). Dlatego ustawa wprowadza mechanizm zwolnienia z długu poprzez przekazanie bankowi nieruchomości stanowiącej zabezpieczenie kredytu. Rozwiązanie takie spowoduje rozsądniejsze szacowanie wartości nieruchomości przez banki i rozsądniejsze udzielanie kredytów, jak również pozwoli na wyrwanie się z pułapki zadłużenia osobom, które straciły możliwość spłaty kredytu, poprzez przekazanie nieruchomości bankowi. Rozwiązanie takie jest zgodne z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z dnia 14 lutego 2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi, która w art. 28 ust. 4 wprost zakazuje Państwo Członkowskim regulacji, która miałaby uniemożliwić zwolnienie z długu poprzez przekazanie nieruchomości.

Jeżeli na nieruchomości ciąży więcej niż jedna hipoteka, nieruchomość jest sprzedawana w trybie egzekucji z nieruchomości przewidzianej w Kodeksie postępowania cywilnego a uzyskane środki dzielone są odpowiednio pomiędzy wierzycieli hipotecznych.

Art. 14. Bankowy Tytuł Egzekucyjny

Niedawną nowelizacją prawa bankowego został zniesiony bankowy tytuł egzekucyjny, uznany za regulację niekonstytucyjną wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2015 r. (P 45/12). Jednak nowelizacja ta pozostawiła w obrocie prawnym już wystawione bankowe tytuły egzekucyjne, co ze względu na wskazany wyżej wyrok Trybunału Konstytucyjnego narusza zasady państwa prawnego, pozwalając aby w obrocie prawnym jako podstawa działań egzekucyjnych stosowane były dokumenty wystawione w procedurze nie gwarantującej dłużnikom możliwości przedstawienia swoich racji i kwestionowania roszczeń banków. Niniejsza ustawa naprawia ten błąd poprzedniej nowelizacji i pozbawia wykonalności już wystawione bankowe tytuły wykonawcze opatrzone w uproszczonym postępowaniu sądowym klauzulą wykonalności przez sąd, powodując że bank w toczących się już postępowaniach egzekucyjnych będzie musiał skierować swoje roszczenie na drogę sądową na zasadach ogólnych.

Art. 15. Klauzule niedozwolone

Ustawa ułatwia postępowanie sądowe w sprawach, gdzie orzeczeniem sądu zostało już uznane, że dana klauzula stanowi niedozwolone postanowienie umowne we wzorcu umownym. W takim przypadku, ustawa przesądza, że tożsame postanowienie umowne zawarte w umowie zawartej z przedsiębiorcą przeciwko któremu toczyło się postępowanie, stanowi niedozwolone postanowienie umowne bez konieczności ponownego badania tej kwestii przez sąd. Skoro

postanowienie to jest tożsame z postanowieniem zawartym we wzorcu to jest oczywiste, że konsument nie miał wpływu na jego treść, a sąd już przesądził, że stanowi ono zakazane postanowienie umowne ze względu na naruszenie interesów konsumenta.

Art. 15. Właściwość przemienna

W związku z licznymi nieprawidłowościami do jakich doszło wskutek stosowania przez banki ryzykownego produktu finansowego, jakim są kredyty denominowane lub indeksowane, ustawa wprowadza całkowity zakaz udzielania takich kredytów konsumentom poprzez dodanie ust. 4 w art. 69 ustawy prawo bankowe.

Pozostawiono natomiast możliwość udzielania takich kredytów przedsiębiorcom, a w konsekwencji pozostawiono odnoszące się do takich kredytów zapisy art. 69 ust. 2 pkt 4), art. 69 ust. 3 oraz 75b ustawy prawo bankowe.

Art. 16. Termin wejścia w życie.

Zważywszy na fakt, że banki są instytucjami wysoko z informatyzowanymi czemu dały dowód przy przeprowadzeniu akcji 500+ nie potrzebują zbyt długiego czasu na wygenerowanie danych do dostarczania kredytobiorcom odpowiednich zestawień i informacji, ustawa przewiduje 1 miesięczne vacatio legis.

Skutki finansowe

Ustawa nie pociąga za sobą skutków finansowych dla budżetu państwa.

W zakresie skutków finansowych dla kredytobiorców oraz banków ocena jest utrudniona o tyle, że jak do tej pory brakuje szczegółowych informacji o strukturze udzielonych kredytów denominowanych oraz indeksowanych. W dalszej części, posłużono się danymi zawartymi w raportach Komisji Nadzoru Finansowego.

Poniższa tabela pokazuje liczbę udzielonych kredytów w poszczególnych latach wraz z ich przeciętną wysokością.

	2005	2006	2007	2008	łącznie	Uwagi
Liczba udzielonych kredytów (tys)	83,1	115,5	97	162	457,6	Suma
Wartość (mld zł)	10,5	23,6	31,4	52,6	118,1	Suma
Średnia wysokość kredytu (zł)	126 354	204 329	323 711	324 691	244 771	Średnia
Średni kurs CHF	2,60	2,48	2,30	2,22	2,40	Średnia

Źródło: *Wpływ silnego osłabienia PLN względem CHF na stabilność polskiego sektora bankowego oraz sytuację finansową kredytobiorców*. Prezentacja Przewodniczącego KNF wygłoszona na posiedzeniu Komisji Finansów Publicznych Sejmu RP 03.02.2015 oraz dane NBP.

OBJ OBJ OBJ OBJ OBJ

Dla oszacowania wpływu restrukturyzacji kredytów na sytuację kredytobiorców dokonano symulacji spłat przeciętnego kredytu udzielonego 1 lipca 2005, 2006, 2007 i 2008 r., przy założeniu, że marża banku wynosi 1,2%, okres kredytowania 360 miesięcy, a kredyt spłacany jest w ratach równych. Obliczenia zostały wykonane według stanu na lipiec 2015 r.

Dane w złotych.

Kredyty udzielone w roku:	2005	2006	2007	2008	łącznie	Uwagi
Kapitał pozostały do spłaty przed restrukturyzacją (stan na X 2015 r).	139 384	246 300	434 791	464 902	321 344	Średnio
Kapitał do spłaty po restrukturyzacji.	102 360	170 478	276 967	283 619	208 356	Średnio
Zmniejszenie zadłużenia kredytobiorcy.	-37 023	-75 822	-157 823	-181 283	-112 988	Średnio
Suma rat kapitałowo odsetkowych spłaconych przez kredytobiorcę.	65 518	101 282	153 895	139 649	460 344	Suma
Suma rat kapitałowo odsetkowych, które byłyby spłacone, gdyby kredytobiorca zawarł umowę kredytu w walucie polskiej.	82 908	120 329	168 949	144 421	516 607	Suma
Różnica pomiędzy spłatami należnymi, gdyby kredyt był w złotych a rzeczywistymi.	-17 389	-19 047	-15 055	-4 772	-56 263	Suma
Zobowiązanie kredytobiorcy po restrukturyzacji, spłacane na warunkach umowy po zmianie oprocentowania na NBP + marża.	119 749	189 525	292 022	288 391	222 422	Średnio
Aktualna wysokość raty kredytowej	624	1 051	1 774	1 817	1 316	Średnio
Wysokość raty po restrukturyzacji	646	986	1 468	1 404	1 126	Średnio

Źródło: obliczenia własne.

Jak pokazuje powyższa tabela, kredytobiorcy są aktualnie zadłużeni na kwoty wyższe niż kwota udzielonego im kredytu i to pomimo regularnych spłat kredytu. Najdobitniej pokazuje to jaką pułapką okazały się kredyty denominowane oraz indeksowane.

Skutek restrukturyzacji kredytów w postaci zmniejszenia zadłużenia nominalnego jest znaczący. Jednak warto wspomnieć, jak była o tym mowa wyżej, że wysokość zadłużenia kredytobiorców ma znaczenie wyłącznie w przypadku wypowiedzenia umowy kredytowej. Dopiero wówczas należność ta staje się wymagalna i może być dochodzona. W innym przypadku, wielkość zadłużenia zmienia się wraz ze zmianami kursów walut obcych, lecz nie ma wpływu na wielkość środków jakie ma bank do dyspozycji.

Jednocześnie tabela pokazuje, że kredytobiorcy przeciętnie spłacili nieco mniej niż płaciłyby osoby, które zaciągnęłyby kredyt w tym samym czasie w złotychkach. Różnice te są tym mniejsze, im niższy był kurs CHF w dniu udzielenia kredytu. Jednakże osoby, które zaciągnęły

kredyt w złotych polskich, spłaciły już jego znaczną część, a więc ich zadłużenie jest znacząco niższe.

W rezultacie zastosowanych rozwiązań, restrukturyzacja kredytu prowadziłyby z jednej strony do zmniejszenia zadłużenia kredytobiorców poprzez wyeliminowanie odniesienia do kursu waluty obcej, a z drugiej musiałaby uwzględnić niedopłatę w spłatach rat kredytu. Uwzględniając efekt obu czynników, przeciętne zadłużenie kredytobiorcy zmniejszy się o kwotę ok. 100.000 zł, przy czym należy pamiętać, że jest to spadek mający charakter wyłącznie księgowy, a nie wpływający bezpośrednio na przepływy finansowe. Jednocześnie, wysokość miesięcznej raty kredytu spadłaby przeciętnie o ok. 190 zł. Dokładna wielkość zmiany raty zależy od indywidualnych parametrów kredytu, w tym zwłaszcza od kursu waluty obcej z dnia udzielenia kredytu.

Rozważając skutki restrukturyzacji kredytów na sytuację finansową banków należy pamiętać, że wielkość nominalna zadłużenia kredytobiorców nie ma znaczenia jeżeli kredyt jest regularnie obsługiwany. Wielkość ta zależy bowiem od salda zadłużenia wyrażanego w walutach obcych (zwłaszcza CHF), a kursy zmieniają się codziennie.

Można natomiast oszacować jaki wpływ na przychody banków będzie miało zmniejszenie raty kredytowej.

Kredyty udzielone w roku:	2005	2006	2007	2008	łącznie	Uwagi
Roczny wpływ ze spłat rat przed restrukturyzacją (mln zł)	622	1 457	2 065	3 531	7 675	Suma
Roczny wpływ ze spłat rat po restrukturyzacji (mln zł)	644	1 367	1 709	2 729	6 449	Suma
Różnica (mln zł)	22	-90	-356	-802	-1 226	Suma

Źródło: obliczenia własne.

Zmniejszenie raty kredytowej powoduje zmniejszenie przychodów banków w stosunku do przychodów przed restrukturyzacją kredytów. Łącznie można oszacować wpływ zmniejszenia się wpływów na kwotę około 1,2 mld złotych rocznie. Aczkolwiek jest to znacząca wartość, to należy pamiętać, że sektor bankowy w 2014 r. odnotował przychody w wysokości blisko 58 mld zł, a zysk netto w wysokości ponad 16 mld. zł. Zmniejszenie przychodów o 1,2 mld zł stanowić więc będzie zaledwie 2% przychodów całego sektora bankowego. Dodatkowo, należy zauważyć, że możliwy w przyszłości spadek kursu CHF spowoduje zmniejszenie różnicy pomiędzy przychodami banków przed i po restrukturyzacji.